

Србобран илази три или че-
тир пута на недељу.

Предлату примју све ц. и
кр. поште, познати скупителји
и уредничтво (грчка улица
у кући број 1419)

Рукописи враћају се натраг.

СРБОВБРАН

Предлатна цена
на три месеца 3 форинга и на
год. 6 ф., на год. 12 ф. а. п.
Огласи: мања до 20 прста
за трипут стаю 3 форинга 70
новч. већи преко 20 до 40
прста, 5 форинга аустријско
предности.

ГОД. VI.

У НОВОМ САДУ У УТОРАК 8. МАРТА 1866.

БРОЈ 28.

Предлог друге адресе угарског сабора.

(Сршетак.)

Ми смо у нашој познаној адреси рекли, да неколико за полит. немогућности. Ми смо и то рекли, да увиђамо тегобе успостављања и готовост смо изразили чинити све што е у нашим силама, да би се те тегобе обиле. Ер ми мислимо, да се не смеемо улазити ни од најтежих тегоба тамо, где се таче целог полит. живота народа, где се тиче будућу безбедност устава брањати од можда нагод појавити се имајућих шкодљивих консеквенција неправедних антеценденција. Али смо са тугом разабрали из најв. кр. одписа, да наше В. В. поднесене молбе остадохме без успеха. Наше жеље ни у чем се неспунише и права непрекиданост одриче се и овим законима, кои одмињив успостављањ и у данашњим околностима ние ван граница могућности, па ни они наши закони небише успостављив, код коих се недаду применити у кр. одпису наведене примедбе. Едном речју: успостављањ нашег устава би одречено, и ми смо на то упућени, да под притиском абсолюте управе извршимо уставно право законодавства; ми треба да важан део наших основних закона изменимо и превачио у надежди, да ће онда, али само онда, кад та превачена предложимо по жељи В. В. наш устав онет се успоставити.

Најв. кр. одпис наводи и то, да некоја одређена зак. чл. 1848: II, III и IV у преком противсловљу стое са кр. правима. — Ми смо у нашој познаној адреси изrekli, да нећемо да подрешемо законита права нашег монарха, и ми смо уверени, да ће увек бити при стварању закона озбиљно промислити, да ли е целим сходно ма какво кр. право ограничити. Али на пољу извршујуће власти одређавају сами закони кр. права и ние можно ова довести у противност са законима. Сваки устав, већ при свом првом поставку и исто тако при свом даљим развјтку, ограничава овјз или онај пут ма кои део пре извршаваога владарског права; али и такав закон мора се дотле држ. ти, докле га законодавство неизмени. У Угарској почињемо сва права краља као и права народа на закону; и саму највишу моћ дао е закон уг. краљу. То е приписао и онај владар, кои е на основу праги, санкције први из славно владајуће династије ступио на уг. престо, у зак. чл. 1741: XI. §. 2, где се служи речима: „у овим пословима, кои зависе од одобрене му најв. власти.“

Потврђивањ закона несумњиво е кр. право и владар то право употребљава, кад неда потврђивањ каквом закону, кои би ограничио какво кр. право; али никад не може спадати у кр. права, да се одриче извршењ већ потврђена закона. Ако дакле будемо световали се о превачењу наших досадашњих закона или о грађењу нових: увек ћемо се освртати на кр. права, и саставићемо наше зак. предлоге на начин, како то нште спозна корист краја и отачбине. Али у најв. одпису наведену примедбу неможемо тако тумачити, као да би она сметала и извршењу закона.

Најв. кр. одпис тврди, да „жуваниска система од почетка владе првога основатеља земљ не престаним упражњавањем у живот се народу претворила, и да су закони 1848, кад изменише ту форму прављенија земалског, без да су е у сагласив довели са том стародавном установом, поставили такоу начелну противност, кое решењ може се очекивати само на основу најточнијих студија и озбиљних дебата.“

На сваки начин, В. В. закони 1848 знаменито су изменили форму прављенија земалског; они су изменили и више других стародавних усанова, ер су аристократски устав Угарске превачили и ставили га на шири основ равноправности народа. Законодавци од 1848 разумели су озбиљно глас вичате правде; они нису хтели ставити се на одпор изнекивано напредујућега времена, али чекати онај зацело следуюћи час, када, и кад би били хтели, неби се могли противити. За њиховим закључењем следовала су многа ала и многе опасности; али много су озбиљне биле оне опасности, кое су своим увиђењем овој отачбини уштедили.

Та измена нашег устава начинила е потреб-

ним, да се форми прављенија место пређашњег колешког прављенија даде такав вид, кои и код других уставних евр. народа важи као највише средство уст. слободи и као најбољ средство за целим сходно прављенија Подруго столеће, како се Угарском управљао колешки, уверило е законодавце од 1848, да неби целим сходно било одржати такоу форму прављенија, која е својим поврђивањем закона повисила тегобе земалске до горостасне, све већма растеће масе, а притом е била неприступна, ер е сирам сем. тегоба увек узвишено име и свето лице владарево стављала, те своје собствене мане, као и сама свои назви достојна дела кр. влаштом покрити се трудила.

Законодавци су помислили на оно време, када су мужевни неодговорне уг. администрације нашем краљу Францу I. световали повреду закона и били виновници на њихов савет издатих наредба, па ипак због тог казни достојног дела нису могли бити повучени на одговор, ер их е краљиво име брањило, и ако е добри и праведни владар, навештен гласом земљ, са племенитом некривошћу рекао, да му учивљиво тишти очинско срце: ипак остадохме злочинци саветници у звању.

Те мане колешке владе и шкодљиве последице, проистекаше из тих мане, проузроковао е недостатак уставне одговорности, а тај недостатак био е баш у колешкој системи администрације.

Било е истина неколико частних, извршних чланова администрације, кои су се верно држали закона и устава; али ни ти нису били у стању уклонити и излечити погрешке, кое су биле последице неодговорне колешке владе.

Зато е дакле законодавство од 1848 хтело, кад е дигнуло народ и ослободило га на основу равноправности, уједно и са народом поделити уставну слободу и тисућгучне важне интересе државо-правно новорођеној земљи обезбедити; и с обзиром на то елство морало се постарати за одговорну владу, како неби оно, што е сложна воља владара и народа у њихову корист одређила, у рукама неодговорне колешке владе мало по мало ишло својој пропасти.

Као и другде, тако се и у нашој отачбини менила од часа на час форма прављенија. Колешка влада ние нама дошла од старина, но се развила овде као и другде тек у последњим прошастим столећима; али скоро свуда постојала е само дотле, докле е сходно аристократским усановама постојо сталешки устав. То сведочанство искуства и историје потврђуе, да е одговорно министарство и парламентарна форма прављенија необходан поступат на равноправности народа основане уст. слободи е системе народнога заступства, противно колешком прављенију, код кога се одговорност неможе извршити, нати може постојати система нар. заступништва. Кад е законодавство од 1848 одређило нар. заступништво, ние се више могао одржати начин колешког прављенија.

Бдан од најлепших бисера уг. устава жуваниска е система. То е стародревна усанова, као што нам е и устав стародреван; обое се развилаше из живота народнога и баш зато како едно тако и друго развило се од часа на час сходно развјтку живота народнога. У време св. Стевана био е устав зацело као и жуван. система у многоме другачиј него ли е данас.

Наш развјтају се нар. живот извршио е оно превачењ, кое е наш устав 1848 г. ставило на основ равноправности народа. По том превачењу немогаше више ни жуван. система остати аристократска и оно право автономна, кое почива у жуван. системи, ние могао едни привилегисани разред искључиво извршити; морало се оно и на народ распрострајти.

Али ми смо уверени, да промена форме прављенија нестои ни у каквој начелној противности са жуван. системом, шта више да се обое, по нашем уверењу, саглашавају. Она важна промена, која наступи услед закона 1848 гледом на избор депутираца и на право упуства жуванца, ние проузрокована чрез у закону постављену систему одговорности министарске, него е била пужна последица на демократском основу почивајуће системе нар. заступништва.

У осталом нежелимо се сада чпуштати у

Далје теоретично разлагањ овога предмета, ма се само позивамо на искуство. Одгов. министарство и по законима 1848 превачене жуванце постојаше заједно 5 месеца, и за тих 5 месеца неби никаква трвенија међу министарством и жуванцем, влади се тиме ние ставало на пут, никаква начелна противност непоказа се међу њима, а прављенија беше брже, ефтиние и по народ задовољније, него ли под оним од часа на час замењујућима се провинцијима, с којима се од то доба правила покушеви.

Било е у земљи истина и у то доба свакојих негода и знаменитих тегоба, али ове нису проистекле из одношенија међу министарством и жуван. системом, него из овог несретног грађ. рата, о кога узроцима и виновницима сада жељимо ћутати. — Напротив она нереди, кои се наводе против жуван. живота од 1861, били су само последица овог едностраног поступка, кои жуван. власти успостави без одгов. министарства, уставни им круг деланија сузи, и у жуванци остави од жуванце самостално, од ове као и од уг. владе подпуно независно, ствано чиновничко тело.

Тај пример доказуе, да одгов. министарство и жуван. система нису у противсловљу едно с другим и да могу заједно постојати. Исто важе и у обзир на дистрикте и вароши, на кое ни сам најв. кр. одпис непростире горе споменуте примедбе.

Она приметба, да су о конституовану жуванца говорени закони недостатчни и само провинцијни, може само као побуђењ служити, да се закони у сабору поправе, али ние довољни разлог, да их не задржимо, док их неоправимо. Нема човечја дела, кое неби могло бити превађено савршеним делом, нема устава, кои неби имао мане. А кад би се ради тога устав и закон могао обуставити: онда неби никаква уставност могућа била, и била би несигурна и нестална уобште свака држ. машина. Споменута два закона провинцијни су, да; али прави смисао те провинцијности ние тај, да се међутим закон дотле може обуставити, докле га законодавство наново нествори, него тај, да се тај закон мора наблюдавати до одређенија, кое ће се учинити у првом сабору.

Позивајући се дакле на оно, што смо гледом на наменовану министарства и на успостављањ уст. муниципална жуванца, дистрикта и вароша у предлогу адресе изложили, молимо и наново, да В. В. благоволи наше дотичне моле милостивје нечуити.

Гледом на онај д о наше адресе, кои говори о допуњиву нашег сабора, каже најв. кр. одпис, будући дотична питања стое у свези са еретним решењем државо-правних одношенија Хрватске и Славоние, да дакле и то има бити тачно разравањено уједно са тим одношенијама. Али будући се наша молба односила не само на такве делове е области, кое непосредно спадају под Хрватску и следствено са овом под уг. круну, него и на такве, кои су непосредни делови Угарске: то смо у том погледу приморани поновити своју у адреси стављену молбу.

Са болшом видимо из најв. кр. одписа, да она наша молба, коју смо за више услед. полит. сумњичени осуђене или заточене земљке В. В. свеподаније подиели, такођер би безуспешна, и да е непуњиву више одгођено на време после крунудбе. Нека изволи В. В. свемилостивје у обзир узети, да е триедем сваки час пул муке и нека нам В. В. допусти надати се, да ће оно, што наша молба рече код В. В. неможе извршити, нагон отачког срца В. В. што скорие уделотворити.

Нш задатак од кога еретнога решенија зависи спас отачбине, извазредно е важан и тежак. Спокојна душа, издрживу, кое незна за умор, и поуздано уздањ на сталност лешне будућности пужни су за посао, кои ће нам сву снагу и сву тежину за се узети. Али покој наше душе парубаван е и снага нам малксави при помисли, да су нам устав и наши закони и сада још одгођени и да ми у сваком обзире осим устава стојмо, кад тај тешија посао предузимамо. Ми смо молили за праву непрекиданост и за успостављањ наших обустављених закона; ми смо рекли, да нештомо никакаву полит. немогућност: и наша нам молба би у свима њихим деловима одбијана до посепног решенија нашег теши-

ког задатка. Ми молимо наново, да В. В. ослободи нас и целу земљу од тешке брига, да ће без фактичкога припознавања правне непрекидности све оно, у чему се ми сада по зрелом расуђену и можда и са жртвама погодимо, бити на таквом телесно подигнуто, ког би, по примеру садашњости, кадгод могао се уздрмати.

Ми полагјемо наше удањје едице у очинско срце В. В. Едице од владарске мудрости В. В. очекујемо таково смета нашем уставном животу, ког ће нам ерцу повратити веру, да све, што е сложна воља краља и народа закључила, да ће све то и у далекој будућности остати, правно и фактично, дотле, дотле сложна воља краља и народа неучини другу наредбу.

Нови Сад 7. марта.

Већ више нема сумњ, да ће скорим *раш дукиши*, и то рат, ког не ће локализован бити.

У *Прусској* већ нико не сумња, да ће войне бити, него се само пита: *како* ће се она водити.

Аустрија увидела е већ кроз свој критични положај, и спрема се озбиљно за рат, премда то званичан листови опровергавају.

На тај е крајц ових дана у Бечу држан *маршалски савет*, у коме е и *Фелдцајм*. *Бенедек* био, за кога се говори, да ће му се у случају рата е *Пруском* воена команда предати.

Да пак свијан дан све горе е *Пруском* стовно, види се е отуда, што су *две уланерске регименте*, нов се у генералату *Темширском* сад налазе, добиле заповест, да е *две коняничке батерије* *одмах измаширају*.

Ово јављу *„Тем. Цтг.“* и додају, да ће споменуће регименте засад до *Коморана* и *Беча* ићи, — *дотле измаширају* ово стов у свези са *аустријско пруском* распром *Шлезвиг-Холштајна*.

Јави се, да би у овом рату *Енглеска* и *Француска* неутралне биле, а *Русија* и *Талијанска* да би страну *Прусској* држали.

Што се прве две државе тиче, то ће се тек у свом време видети, на којој ће страни бити, али и сад тешко е веровати, да би оне при овако огромном рату, у кој би се зацело е *Талијанска* помещала, могле неутралне остати.

У самој пак *Талијанској* нешто се јко кува, и тешко да ће ово пролеће проћи без важних догађаја. Ер сви гласови, ког отуда стижу јко на рат миршишу. Тако за *принца Наполеона* кажу да се при едином ручку, ког е и њму у чест дан, јавно изразило, да се *спрема догађај*, ког ће *судбину Италіје* пре, него што се вадају, по *народном* очекивању *решити*. И сам краљ чини нека тајна али радостна наговешћивања, да ће се *скоро* питањ талијанско *решити*.

Али од много веће важности, него што су споменути говори, чини ни се да е седница сената талијанског од 24 пр. и беседа генерала *Менабреа*, у којој он разлагаше, да се спољна политика уопште држи за *ратоборну*. — На ово се сутра дан у седници *коморској* сам *президента министарства* изјави, да е *„положај виста врло озбиљан.“* — Вадава е после у *дугој* беседи *Неполи* владу интерпеловао у погледу *шлезвиг-холштајнског* и *романског* питања, вадава се лева страна депутираца изјавила, да е *министарство* дужно на интерпелацију одговорити. Генерал *Ламармора* остаде при том, да су околности *здраво* замршене; да влада не може ништа одговорити, а да се не компромитује. *Неполи* на то репликује: нека влада *војинике* од год. 1845 под оружје позове, а он вадржава себи право, други нут интерпелацију поновити. „Време ће доћи, рече он, кад ће се видети, дали сам право имао, што сам иш родољубива срцаца владу световао, да е готово, и да долазеће догађаје на своју корист употребити.“ — На то одговори *президента министарства*: На последњих речи поштованог посланика чини се да излази, као да он зна, какве смо ми *мере* *већ* *учинили*. Наравно да су ове речи *комору* нападнеле. Ер смисао е њиш тај, да е у *министарској* савету већ закључено, да се 20.000 *војника* на оружје дигне и то не *повака*, него *ветерана*.

Дотле предстој нам *важан* догађај, и при садашњем околностима *наша* са *страхом* их очекујемо.

Шта е обично задатак оне државе, гди се више разни народности налазе, и на што у таком случају државна вештина емера?

Ј сам пре неког времена о *хисториском* праву, о *замашају* и *развитку* идеј народности говорио, сад хоћу ево на ово да одговорим! — Ако добро знамо,

шта е условљ обстанку и развиту сваке државе а *најме* *монархичка* *принципа*, нећемо зацело ни о њишом задатку *посеунити*. Свака *зватина* *смеша* *разни* *елемената* у *ма* *каквиј* *држави* од *велика* е *уштрба* не само за *развитак* државе само *него* и за *сваки* *болји* *напредак* *живења* у *њој* *пунк*. Страни *ови* *елементи*, ког се *данас* у *поведним* државама *суда* *дрзају* (без *обзира* на *њихов* *постанак*) *тме* *су* од *већ* *интереса* *нако* за *практичан* *живот* *тако* и за *доктрину* и то у *толико* *већма* *што* *су* *бројем* *замашни*. Узмемо *државу* *коју* *нам* *драго*, *испитаймо* *јој* *државну* *повестницу*, па *ћемо* *видети*, да е *свака* *држава* *данас* *тме* *свајнија* и *способнија* *свој* *задатак* да *испуни*, *уколико* *она* у *поданштву* у *погледу* *народности* *изнђ* *разни* *елемената* *има*. Била *држава* *која* *јој* *драго*, *свугди* е *свагда* *се* *на* *то* *иде* и *иш* *ће* *се*, да *се* *држави* „*единство*“ *нако* у *погледу* *спољниша* *тако* и *унутарни* *бија* *удар*. — *Одире* е *ова* *нееднакост* *особито* у *погледу* *веронсповеди*, и *сталежа* *нејмле* *препоне* *државном* *развитку* *стављала*! — Но о *поспешним* *последцама* „*еднонародности*“ у *поданштву*, о *томе* *ни* *едан* *државник* *пре* 19. *сталежа* *ни* *савно* *нав*. Пре 19. *сталежа* *човек* е *задовољан* *био*, *кад* е *могао* *само* *човек* у *најужем* *смыслеу*, да *буде*. Он е *тада* *био* *као* и *државна* *вештина* *сама* *још* у *пријативном* *станију*. — Али *данас* *се* е *сваки* *таш* *апедније* у *цивилизованом* *човечанству* *изгубио*. *Природа* е *јача*, *него* *свака* *људска* *хатрина* и *само* *што* е *њом* *освећено*, *то* *нико* у *рајану* *своме* *угушити* *неће*, *то* *на* *векови*, *кад* *се* *едном* *реци*, *утамавити* *немогу*. *Давишњим* *даном* *видимо* *ми*, да *се* е *цивилизован* *Европа* *ови* *случајни* и *неприродни* *слабости*, ког *су* *међу* *разни* *веронсповедма*, и *разни* *сталежма*, *цео* *средњи* и *најновији* *век* *крваво* *усколебале* — *скоро* *савним* *отресла*. *Разборит* и *свестан* *човек* *са* *стидом* и *гнушењем* *погледа* *на* *ту* *жалосну* *прошлост* *човечанства* — и *иште* и *брани* *не* *само* *ово* *што* *човека* *човеком* *чини*, *него* *што* е *поведним* *грађма* *људства* *као* *таковим* *од* *природе* *урођено* а *то* е! „*права* *народности*.“ — *Разни* *елементи* у *поданштву* *најескују* *пуним* *правом* и *разне* *потребе* и *установе*, и *почем* *ти* *моменти* *са* *предреченим* *задатком* *сваке* *државе* у *судар* *долазе*, и *единство* (тоталитет) *само* у *форми* *али* у *ствари* *самој* *никако* *не* *не* *вада*, *ту* *овда* *државна* *вештина* *све* и *сва* *употребљива*, да *све* *те* *препоне* *исчезну* и *да* *една* *повестницу*, — *едан* *дух* — у *спољниш* *и* *међусобном* *животу* *како* *владаоцу* *тако* и *поданицима* *створи*. *Дигод* е *дотле* *смеша* *разни* *елемената*, *свагда* е *обезнарођивањ* (Entnationalisierung) *задатак* *државној* *вештини* *био*, а и *биће*! — *Но* *само* е *то* *сад* *главно* *питањ*, *али* *то* *средство* *без* *обзира* на *повестницу*, *број*, и *топичан* *положај* *ови* *елемената* *свакој* *држави* *од* *користи* — *каква* е *мерила* *државна* *вештина* *за* *ту* *своју* *сврху* *до* *данас* *употребљивала*, *на* *ког* *начин* и *у* *каким* *моментима*? Ер *дочин* *су* *неке* *државе* у *том* *напредовале*, *видимо* *ми* *напротив* *данас*, *гди* *друге* *измучене* у *дуготрајној* *тој* *борби* у *сваком* *погледу* *вечито* *пропаст* *себе* *спречише*. *Гди* *су* *страни* *елементи* у *држави* *слаби* и *незнатни* и *међу* *најмашнијом* *народношћу* *развитани*, *ту* е *државна* *вештина* *лако* *сврху* *своју* *постизавала*. У *неким* *случајима* *показало* е *то* *обезнарођивањ* *лакше* а у *неким* *теже*. *Теже* е *показало* *тамо*, *гди* е *стран* *елемент* *ако* *не* *бројем* а *ово* у *цивилизацији* *од* *владајуће* *народности* *претежив* или *гди* е *стран* *елемент* *бар* *бројем* *тако* *јак*, да *га* *владајућа* *народност* *не* *баш* *мложинком* *очевидно* *надржавала*. — *Но* у *оба* *та* *момента*, *дигод* е *влада* *сама* *силом* *свога* *суверенитета*, *удесне* *корак* *чинила* и *око* *пропаст* *какве* *народности* *делала*, *ту* *јој* *нигда* *труд* *без* *успеха* *остао* *није*. *Истина* *ретки* *су* *то* *људи*, *ког* *су* *од* *сваког* *покушаја* *резултат* у *напред* *предвидити* *кадри* — *но* *има* *случајева* *гди* *не* *само* *теорија*, *него* и *свакиданњи* *живот* *неке* *известне* *корике* и *мере* *налаже* *Насилњ* *и* *недвна* *мудра* *државна* *управа* *за* *обезнарођивањ* *као* *средства* *употребљивала* *није* — *ер* *повестница* *нас* *учи*, да *силом* *наметанњ* *туђа* *езика*, *туђи* *обичај* и *закон* *свагда* е *на* *жесток* *одпор* *набасало*. У *таквом* *случају* *држава* е *лакуво* и *неприметљиво* *око* *свог* *сврхе* *радила*. Пре *свега* *мислили* *су* *мудри* *државници* *на* *то*, да *то* *страна* *народност*, *била* *она* у *целоме* *свом* *скупу* или *само* *грана* *какви* *вазгравица* *државни* *лежећа* *стабла* *народна*, — *са* *владајућом* *народности* у *свија* *момента*, *виша* *живота* у *додир* *дође*, и *да* *та* *страна* *народност* *као* и *народност* *државе*, *еднака* *грађанска* *права* *ужива* и у *свиј* *своим* *грађанским* *потребама* *тако* *задовољна* *буде*, да *себе* *никако* *према* *владајућој* *какогод* *понижену* *неосети*. *Трговац* е *туђ* *език* *ради* *трговине* и *свог* *инвенуације*, *учио*, — *учећа* *класа* *трудила* *се* *на* *против* *такођер* *туђ* *език* *привести*, да *би* *себе* у *држави* *на* *равном* *степену* *са* *доминујућим* *интелигенцијом* *одржала*

и *свагда* *се* е *о* *томе* *као* *непобезнијој* *нужди* *радило*, *како* *да* *се* *владајући* *език* у *држави* и у *само* *основне* *школе* *угури*! У *првом* *штаднуму* *показивала* е *обично* *државна* *вештина* *тежню*, да *се* *владајући* *език* *бар* *разуме* и *колико* *толико* (у *колико* е *само* *преко* *нужно*) *међу* *туђунцама* *распростире*. У *основној* *учиони* *радило* *се* *око* *тога* *познавањем* *дотачне* „*алфабете*“ а у *обичном* *животу* *употребљивала* е *влада* *за* *ту* *цел* *свог* *населате* *насељанине*. У *другом* *штаднуму* *опоминјала* е *влада* *туђи* *тај* *народ*, да *му* е *прека* *нужда* да *владајући* *език* *не* *само* у *основној* *учиони* — у *средњој* *грађанској* и *на* *само* *университети* *употребљивала*, *но* и у *званију*. — У *трећем* *штаднуму* *заповедала* е *влада*, да *се* *на* *университети*, у *средњој* *грађанској* *учиони*, *као* и у *званијама* *исключиво* *само* *владајући* *език* *употребљивала*. *Најпосле* *гди* е *владајућа* *црква* у *дојачи*, *у* *едно* и *црква* *владајуће* *народности*, *ту* *се* *код* *туђинаца* *државни* *език* и у *само* *цркву* *уводи*. — *Од* *каког* е *успеха* *такав* *поступак* *био* *учи* *нас* *повестница*; *ер* *српске* *насељанине* у *Русији*, *Француске* у *Прусској*, *Венди* у *Саксонии*; *Славени* у *северноисточној* *Немачкој* а и *Немци* у *Бласау* и *Лотрингии*. *Сви* *ти* *народи* *савним* *су* *данас* *из* *живота* *изчезли*, или *само* *још* *по* *имени* *дигод* *постов*. *Обште* е *познато*, да е *то* и *аустријска* *влада* *покушавала*, и *немачки* *идиом* *за* *средство* *обезнарођивања* *суда* *употребљивала*. *Познато* е *да* *су* и *Мађари* 1848 *то* *исто* *себе* *за* *сврху* *стављали* — а и *данас* *се* *још* *ти* *славни* *мисли* *немогу* *да* *отресеу*, *као* *што* е *то* *покојни* *Дежефи* *пре* *неколико* *месецу* *у* *својој* *беседи* *нешто* *очетовао*, да *народност* *своју* *врбованњем* *вала* *да* *мложе*. *Али* *он* е *без* *сумњ* *са* *своим* *трошним* *телом* и *ту* *десператну* *надежду* *мађарштинине* у *гроб* *понео*! — *Но* *зашто* е *у* *намери* *својој* *како* *не* *не* *штинна*, *тако* *још* *горе* 1848. *мађарштинине* *насеља*, *то* *се* *лако* *погодати* *да*. *Не* *штинна* е *имала* *не* *само* *Чехе* и *Мађаре* *него* и *млоге* *друге* *народе* *да* *понемча*, *ког* *су* *не* *само* *бројем* *замашни*, *него* и у *култури* у *млогом* *већ* *погледу* *на* *оном* *истом* *степену* *стој* *на* *ког* *се* и *а* *аустријска* *не* *штинна* *находи*. *Аустријска* е *не* *штинна* е *тога* *просасти* *морала*, *што* е *бројем* *према* *осталим* *народностима* *слаба*, и у *култури* *ништа* *на* *видити* *изнети* *кадра* *била* *није*, *што* *би* *другима* *народима* у *Аустрији* *подржављала* *достойно* *учинити* *могла*. *Едином* *речи* *сви* *ми* *народи* у *аустријској* *царевини* *могли* *смо* *међусобном* *постојати* и *напредовати*, *без* *да* *су* *нам* *међусобног* *саобрањаја* *ради* *немачки* *език* и *немачки* *обичај* *превећ* *нуждни* *била*! — 7 *милиона* *Немаца* *треба* *ли* *су* *29* *милиона* *од* *других* *разни* *народности* *да* *германизују*. *Но* *ти* 7 *милиона* *нити* *су* *за* *ту* *сврху* *бројем*, *нити* *цивилизацијом* *својом* *дорастали*.

А *како* *нам* *насед* *ше* *Мађари*? — *Као* *што* *наз* *повестница* *учи*, *Мађари* *нити* *су* у *приватној* *нити* у *државном* *животу* у *чему* *год* *мудрости* и *вештине* *показали*. *Мађари* *су* *свагда* *вазграви* *били*, и *послали* *су*, *као* *што* *ће* *вазек* и *да* *носе* *само* *скут* *аустријској* *политици*. *Мађари* 1848, а *најме* *Киншт*, *само* *да* *су* *себе* и *свој* *полжиј* *свајити* *надри* *били*, *да* *су* *барем* *више* у *животу* *ако* *не* *већ* у *школи* *учили*, *без* *сумњ* *би* *болј* *успела* *него* *немачке* *централисте*. *Ер* *ако* *су* *нигда* *политичне* *зрелости* *показали*, *то* *звеста* *они* *параграф* *од* 1848. *о* *употребљивању* *мађарска* *езика*, *врло* *једно* *о* *мађарској* *државној* *вештини* *сведоче*. *Они* *да* *су* *само* *науку* и *науку* *не* *мачка* *државноправна* *за* *узор* *себе* *узел*; *не* *знам* *како* *би* *ми* *Србљи* *данас* *стојали*, *али* *Романи* *би* *данас* *већ* *врло* *мало* *свог* *народне* *интелигенције* *имали*, а *Словаци* *можда* *већ* *никакве*. *Ј* *сам* *овде* *за* *пример* *поступак* *оне* *државне* *вештине* у *обези* *рођивању* *навео*, *ког* *е* *е* *као* *што* *и* *сама* *повестница* *сведочи* *свагда* *од* *успеха* *био*. *Ј* *сам* *рекао*, *да* *су* *страни* *елементи* *од* *велике* *сметњ* *за* *праве* *државне* *сврхе* — *Ј* *сам* *повестницом* <

жимо! Славни „Мол“ вели: Гди се рази елементи у едној држави сударају, ту има овај елемент између свију остали највише за самосталан развитак изгледа, ком е сусед изван политички граница државни — едноврсти и морално изгровит народ, и тиме још већма — ако овај опасан суседнији за себе независну државу сачињава. — Ми ниси само да добро повесаницу и данашњи поље у Италији проучимо. Мађари морају или руку у руку с нама или се морају немиле немачкој централизацији у наручју да даде. — Напредак и развитак Славена на југу нико зауставити неће, нити може. Мађарима е сад до тога стало а и морају наше пријатељство да трже. Не е тога што су уверени да ћеду се у нашем колу вечито моћи да одрже, — то е само саварија. Нилховом племену ни рода ни брата у систему нема — они ће или иштински или југославенски да подлегну. Само што би са југославенски дуже народност своју сахранити могли, него са Немцима. Ер као што нас наука учи ибачка е цивилизација у сваком смислу од мађарске у напред, — тиме е опозени, и свагда е кадра кад са Мађари самима посла имала буде, ове бестрага да абсорбират. У нилховом е племену починио још од времена Марие Терезие (ер ова е мудра царица, као што нас данас најновији иштински уче тайно и неосетљиво несмотрена Мађара немчила) германистина дубоке жиле поватала. Ми би врло лоше данас наш положај свадали, кад неби из петини жила ушнела се да нам саборски закључци од 1861 као краљевске проповице на сабор мађарски и хрватски дођу! — Истина е да 12 људи, мађарски сабор надгласати немогу, али задатак е а и дужност е да оно, што нам се у корист дати неда, да бар рушити непомажемо. Ми Срби, Словаци, Русини а и Романи у данашњој Мађарској, истина да на одређени „общти ствари“ децизивно утицати неможимо, али не треба нигда да пропустимо, да у свакој прилици, гди год нам се пода, и делом и словом чинимо, како ћеду мањ како Мађари е ове тако исто и Немци е оне стране Литаве концентричне снаге да захвате. Народност е своју сваки народ одржати кадра — али народ се едан само онда неоскариви сахранити може, ако географички међама одређену област ужива, — гди му е еванк и народни обичај као светиња земљским законом признат и заштићен. Гди то ише ту никакве гаранције за обезбеђење буди кое народности нема! — 1.

Мисли о Срему, о будућности нашег народа.

(Српшетак.)

Код западни народа, свугде су по готову на друмови родне војне засађене, и редко које обштинско тано има, или неби са те стране годишњи 4—5 стотина воранти прихода имала. Ми на против у Срему, а особито у военој крајини, на друмови засеђујемо багрене, лице, брестове, ербе и друга неплодна дрва. Наша гробли у Срему у лењим своим просторима засеђена су понајвише багренни дрветом, дочим би се таква камајцама на корист обштински и цркви оплодјати могла. Наш народ, ако е у и гледу свој гробли нешто и фанатичан, попустно би, само ако се на добро научи, и корист му се пред очу стави. Са народом нашим непрестано е у додиру наше свештенство. Оно е и по слома звани, и по слома положају позвано, учитељи народа у сваком облику бити. Но и оно се омет са свој стране слабе, или ни мало о томе брине. Оно непрестано пред собом, не народно, но искључиво свој, корист има. Ј признави, да е наше свештенство у алуудом стању, и да се многи од њих са оскудицама боре, али ако се наш народ морално и материјално подигне, заиста постаће и његово стање боље, но задања е његова, да народу своје у свему предначи. Овдје се неопште питање рађа, колико иши свештеника има, кои се свој дужности е вољом придржавају? све би, што но веле, на Срема бар, на деји изнео. Ми по новинама, као оно не дано у Напредку, похваљемо свештенство и учитеље наше, ако на св. Саву црквоничну, ако се где школска вистави, са сликим св. Саве, подигне, али нам мањкаше пресуде о томе колико и како кои свештеник народу своје проповеда, и како кои учитељ са децом нашим за умном изражању напредује, како се и где и са каквим успјехом, онеговне школе обдржавају. Нећу погрешити, ако исповедим, да е код нас свештенички и учитељски чин неким зваником постао. Механички се од нашег свештенства служба божија очита, а дјца омет у школама механички се обучавају, те е с тим дужност и свештеничка и учи-

тељска извршена, макар да ед рационалности ни спомена нема.

У каквом се чемерином стању налазе наше обштински? ту се незна нит ко шна, нит ко шна; у којима су обштинама бележници поље на свом месту, те обштински пошешто и напредују. Но и тога е здраво редко, ер се за бележнике обштинске у последњи доба узимају протерани војнички наредници, банкротирани трговци, макар да се каже, да е добар бележник душа обштински. Од кнезова ние што друго ни захтевати, но оно што су, они потребују менторе, а услах извести неће. Што се уређења обштински тиче, сабори у Хрватској и Угарској асмат уређују, неће дакле на вида изгубити те, да е уређење обштински најглавнији његова брига.

Између други небројени мања, главна е и то, што нам е комуникација зашмарена. Јурв ћемо се етедети од просвећења народа, кад тај едном по желјивци кроз ове крајеве пропутује, ер су нам наши друмови у тако зашмареном стању, да их людско перо описати кадра ние. Фрушка гора у Срему у утроби својој скрива неосетљива средства за грађење друмова, а на гробу своје носи непрекидни нив шума, кој се у рукама властелинства и наши манастира налазе. На како стоимо са шумама? Са онима под властелинством поље некако, но са онима под управом наши манастира, ало и наопако. Шуме се манастирске, неимајући доволно надзора, немиле тлаче и тамане тако, да ће их и сам наш нараштај асма уништене преживити. Ово громо и све то веће тлачење шума приписати би се могло нехайству администрације наши манастирске добара. Никоје другоме, доли истовремено наши манастира тлачење шума у грех се неопростими унесу, ер веома површио над шумама бдио, и ер се за тако важан, и у живот народа асштински предмет олако заузимају, нити се шумскога реда придржавају.

Уман и материјални развитак нашег народа нека нам е света задања, кој се ако смо пријатељи народа, чврсто прихватити морамо.

Прав е казано, да народ кој е свестан, и зна што му треба, кој уме да премежи положај свој земљи, кој гледа на даљ, а не само на оно кратко време у коме живи, кој уме прошлост и будућност са садашњошћу везати, тај народ да има срећу своју тако чврсто у рукама, као вешт морнар крму од брода, кој е живот свој поверио.

Највећу за сада своју важну обрину на унапређење наше, до зла бога занемарени школа. Ако се школе састоју у улепшаној згради, и уређењем школском намештају, а не у добрим учитељима, и марљивом обучавању, онда се оне школама назвати немогу. Школа води наш народ к просвети, школа облагорађава у нараштајма нашим душу и срце, школе оживљају чувство и понос народни, оне народ умно време, оне су уточаште обстанка народног. Но школе без добри учитељи нису ништа, и жали боже онога, што се на њих траши.

Наш предготовнички завод у Сомбору има истина извртена и неуморна мужа на челу г. Вукичевића, коме народ на његову труду и брину о унапређењу наши школа доволно благодарати у стању ние. Аа што све то вреди, кад ние нескрпена надзора над школама. Школе су предаје нашим духовним столовима на управу. На какав успјех од 1861 до данас увиђамо? Никакав. Школе нам, смем рећи, боље напредоваху у покойном ербеком войвођеству под управом вртног г. Патошевића, него данас под управом дуови столова. Где су лачне користи овладале, тако за народну бољу малема нема. Како нам стое богословске заведеници? Овако исто, као и пре 100 година, макар да се за то време све друго, духу времена сходно, у напред помакло. „Сина сам дао у богословију, ер за вишу науку трошак немам, на какав е такав е, битиће ми на браво рана у мојој старости“ или „Син ми богословију учи, битиће пош, пак му ние од потребе много знати“ веле обично многи наши родитељи. Ако е то едина дјла богословије, као по нескрпено што е, онда ние се нимало чудити, ако наше свештенство понајвише ни појма нема о праву каноничном, и о еуставу свој цркве. Тако жели свештеником народним и руковатељем стаде Христово бати, тај треба да у свакој струци живота свога светли, томе не треба ништа друго да е на срцу, доли сваковрестан напредак свога народа.

Нит међу нашим свештенством нешто и извртено мужева, и зато нека ми не буде са те стране зажерено, што сам се овако о свештенству нашем изразити морао. Све што сам рекао, рекао сам из частог осведочена, но писам хотео за поедине личности записати, ер би се етедео, што сам члан тога народа, о коме сам реч повео. — Сравнимо гг. суваровички физиогномни дјце ербеке, са физи-

огномниом дјце шаабске по селамма, пак ћемо по спољности те дјце судити моћи, да се код ерви разборитост и бистрина, а код други тупост на први поглед опажа. Што би се дакле из те разборитости помоћи могло, када се из оне тупости нешто постизава? премога. „Теши каргав пави, пак ћеш из њга свашта изтесити, а иск' моли из права, вдрава дрвета“, велимо обично.

Унапредимо наше народне школе, ако смо нашем народу добродради. Учителие извртене набавајимо, али их и награђујимо. Дјцу нашу у школу шилјемо, и настоймо свом снагом просветити их, ако хоћемо свом народном обстанку од користи да будемо.

У нашем народу овладала е зараза та, да синови му, ако се науци посвете, ништа друго небуду, доли чиновници, одветници, лечници, свештеници и т. д. но да их техници, господарству и т. д. жртвују, од тога прередно спомена чуемо.

На каквим су нам справама дјдови наши ратарии, на истима и ми, нити смо у обште у тој струци и едан недалј напред крочили, како дакле наш народ у господарственом обзиру стои? Но све на највишем степену, те онда, каква корист од плодности земљишне, никаква.

Кои год е дакле пријатељ свога народа, заузимајмо се неуморно за његов обстанак, подрајнојмо непрестано у њему помисао на подизање школа, и обучавање своје младежи, светујемо га о унапређењу ратарства, воћарства, пчеларства и т. д., настоймо свим своим силама, да нам то све добрим уроди плодом, пак смо тек онда дуг свој на прима њему одужили, и уверени ћемо бити, да ће наш народ на дври своје будућности смјело ступити, ер ће га суђењи час на свашто приправља затећи, и ер ће малена снага бити Немаца, Мађара и Хрвата, да нам напредку нашем на пут стану. I. Ф.

Беседа г. Јована Живковића.

У саборској седници од 25. фебр.

Ј писам за известно мислио повести реч о овом питању, али видећи, да су се господи предговорници од ствари мало оддали, то јо узимам зато, да означим оно, што ми т. е. а и ми едномисленици налазимо у тој редакцији тачке б). Истина е то, да сам јуче повео само зато реч, ербо е ово онај punctum saliens, кога сам нападати мислио; а не зато, као да би држио, да напутка у начелу не треба.

Господо! Пре свега мислим, да ће бити у реду, да знамо, што е ништрикција, и ч-му ова одговарати има. (Чепулаћ Ав.: То знамо сами.) Ако ви знате, то ћете ми ипак допустити, да са свој стране разјасним, како ја то разумем.

Ми имамо адресу, кој е у оном правцу, о којем се данас ради, т. е. у државноправном питању, означила онај пут, кој е већина овога сабора поћи мислила. А будућ адреса у том правцу ние могла све потанко одредити, пронашло се е за нуждно, да се напутак даде овом посланству, како ће се оне мисли, кој су у адреси изражене, извести.

Почем ништрикција произлази из адресе овакоко и држим, да та ништрикција адресу, као извор свој, као закон, алтерирати не сме; као што се у обште ништрикције неделава, да се њим обора закон, него да га тумаче и јаснијим учине оно, што и како се из њга извести има.

Ј дакле мислим и тврдим: да ништрикција адресу у том питању алтерирати не сме.

Господо! Ј за ово мислић имам разлога и у самом пословицу, те велити, да се такав поступак против и слову и духу нашег пословица. Против се слову, кој вели, да сабор против својим закључком никаква праговора не приима, а духу зато, што ми, истина бог, необарамо закључка нареченога у адреси, али стварамо сада такав закључак, кој оај првашији т. е. главну мисао адресе увиштује, дакле ми одемо даљ, него се може ићи, ер само други сабор може оборити оно, што е преддуђи као закон установио.

Господо! Ј морам прећи на оно, да ли се зблији овим алтерира слово, смер и дух адресе, кој е већинам гласова већ примљива.

С разлога тога, што се е мислио, да се ово питање цели сходно може решити у зајединству е Угарском, рекла е адреса то, да се пре свега има изпитати онај начин, којим ћемо ми бити заступани у оном органу, кој ће то питање по нашој вољи у зајединству е Угарском решити; дакле усвоио е сабор оно начело, да жели ово питање у случају, ако се е Угарском у погледу наше аутономне споразуме, решити у зајединству е Угарском. Ј мислим, да ћете ми допустити, да е тому тако.

Одговор кр. на нашу адресу иде још даљ те каже не само то, да се можемо наносе дого

порити с Угарском о том, како да будемо заступани у оном органу, кои ће рѣшити то садашњи питањ, него у обште и о одношау нашем напрам Угарској с едне стране и напрам укупној монархији с друге стране; дакле одговор ишао е даљ, него смо се ми сами надали. Из тога даде се известити и то, да нам сада на вољи стои, да се наша депутација и мериторно са депутациом угарскога сабора о самом државноправном питању поразговорити може.

Дз видимо сада, како овај напутак у точки в) гласи и што у њему лежи: Он вели, да у оном органу, кои ће имати разирављати заједничке послове, троведна краљевна заступана буде посебно и непосредно. Он има дакле у себи оно, што овамо неспада, а нема онога, што би овде морало бити. Што би овде морало бити? Приче свега то, како ћемо то питањ с Угарском рѣшити, т. е. како ћемо да установимо начин за заједничко рѣшењ тога; докни одређити начин, како ће се у будуће заједнички послови рѣшавати, тек има бити консеквенција резултата истога договарања.

Одбор е дакле много даљ ишао, него му е било наложено, он е прекорачио оно, што би му било пред очима лежати имало као најближа сврха, т. е. како ће се ово данашњи питањ рѣшити; а хоћемо ли ми до решавања заједнички посла доћи, и оће ли то већ сада изведено бити, то Бог зна. Зшто се то у напутку известити пропустило, то не знам, — али адреса има у том погледу сасвим јасан смисао, кад може да жељимо рѣшити питањ, које сада стои на дневном реду, у заједници с Угарском. Ако е тому тако, можемо ли се онда одваљити од духа наше адресе, кои свакако тамо иде, да ако се погодимо, такођер жељимо и даље разирављати заједничке послове у заједници с Угарском? То е слово и дух наше адресе, која е по већини гласова примљива; а сада ради се проти тому.

Што се даде из овога напутка сл. в) известити? Ја приче свега велим, да ово није ради Пеште, него да е састављено ради Беча; ер то ћете ми сви допустити, да ми, ако би се ти послови разирављали у Пешти, неби тамо ишли посредно т. е. преко Беча, него свакако непосредно.

Ово дакле има само онда правога смисла, кад би се то пренело у Беч, т. е. како ћемо онда тамо заступани бити? Ви велите: „посебно и непосредно“.

Оно, што ћу ја сада из тога известити, жељим, и молим, да ми гг. противне странке опрорвргну; али ја мислим, ја се боим, да ми ово неће за руком поћи, шта више држим, да ће ми господа е десне стране то потврдити. Ја из онога извађам то, да ако се буду ти државни послови разирављали у Бечу, да ми онда без обзира на Угарску непосредно из Загреба у Беч, и тамо као посебна у дотичном органу обављамо непосредно те послове — дакле да ступимо у непосредни одношај напрам монархији без обзира на Угарску. Ово ја из слова и из духа ове инструкторе као сасвим јасно извађам.

Нисам додуше мислио, да ћу морати још еданпут говорити о адреси, али ево намете нам се опет мериторна дебата о том предмету, што е дакле тежко муком мимоћи.

Ја зато и овде спетуем оно, што сам већ едном рекао, да ми у такав непосредни одношај напрам Аустрији ступити неможемо док се наш одношај напрам круни угарској неразвијен, ер оно би рушило темељ прагматичке санкције. (Живно е левице.) Ово е мов дубоко уверењ, и ја се нестигдим овде га изустити, ер држим, да док год стои прагматичка санкција, као темељ единства целе монархије, а нарочито круне Угарске и док се год круна тога темеля држи, докде тај темељ и мене веже.

Господо! Ако е тому тако, што из тога слѣди? Питајм ја онда што ми имамо у изглед ставити за ступити у савез с Угарском? Ја велим: Ништа. За аутономију административно-политичну по смислу чл. 42. боријмо се сви; тога дакле неможемо; а што хоћемо, да решавамо непосредно у Бечу, то тамо спада: дакле за Пешту нема предмета осим крунисана и крунитбенога чина. Ако е тако, онда питајм свакако поединога, да ли може бити на овом темелю изгледа за споразумљив с Угарском?

Баш што се е течаем и генералне и специјалне дебате о нашој адреси ово споразумљив извађало као потребито и пробитачно, баш то мислим, да е било главни разлог, што су се 2 странке сложено попримиле овога пута, кои к овој сврси водити може. Ако е тому тако, онда то стои тим више и дајас, будућ се сада само и изведено онога начела ради, које е тамо јур установљено.

Ја не знам, еу ли се ово господа покаяли, е-

су ли се можда затрчали, или су се преварили у својој нади, кад су се с нама у том смислу сложили, по свакако стои, да смо се ми тој слоги ако радовали с више разлога, а особито што смо мислили, да овај једини пут води к сврси, да обезбедимо наш устав у заједничкој борби с Угарском, да еданпут можемо на оно, што се увек од нас иште: „Дай и дай новаца и крви“ у заједници с Угарском одлучно казати: „Неможемо, ако се неће овако поступати како ми жељимо.“

(Саршаје се.)

Д О Н И Ш И.

© У Бечу 4. марта.

Данас е дошао овамо из Загреба владика Шаромаер, гди ће до уторника остати, одкуда ће после преко Пеште у Ђаково одпутовати, и тамо се преко ускреса до отварања преговора између Загреба и Пеште задржавати. Изабрана од хрватског сабора депутација састаће се у Ђакову код Штросмаера, и од туа ће с њиме заједно у Пешту отићи.

У овдашњим министарским круговима доста оптимистично другу угарску адресу схваћају; а у официозним органима још и то спомињу, да би Мађари добро учинили, кад би на поступке од последњих 17 година покривало бацали. — Главна точка тежине лежи у уређењу заједничких ствари, пак због тога влада највећу пажњу на одбор 52. пештанске дољне куће обраћа.

Што се пруских одношај тиче, то се овде нимало о озбиљној ситуацији не сумња, нити се из вида губи, да се на свашто приуговорити ваља, али се уедно и тврдо закључило, да се од заветог становишта ни за длаку неуступи. — Према још Прука нисамо ни предлог Аустрије за одштету ради уступања земљи и напуштања права ковадомината у полабеким войводствама учинили нис, то е ипак ово питањ већ сам више пута потакнуто. У министарским круговима ово се решително одбија; Аустрија неможе учинити, да по или читав милион душа вагуби, а да послѣдице непрорачуни, ер само се по себи разуме, да би се онда у све, што би се од туа породило, умешати морало. На тога би слѣдовало, да би на све стране фронт учинити морало, а ко би могао добар стојати, да Прука, чим се би се овака промена земља започела, не би се и даље мишала.

Најновији, од краља Вилхелма подписана драконска уредба у Шлезвигу, која е против тежине у корист войводе Аугустенбургског управљива, овде е неприятан утисак учинила. Политика гр. Би-марка, која управо краљу заповеда, и тако га далеко уплеће, да се већ више повратити неможе, заиста се за смелу и пагубну сматрати може.

Угарска.

У седници дољња дома од 3. марта прочиташе се два предлога, да се што пре изабере комисија од 30 лица, која ће законски предлог сачинити у погледу питања о народностима. Први е предлог подписао Јован Поповић-Десеану, румунски посланик арадске жупаније, а други Павле Кубица са још 21 другом, све посланицима словачких жупанија. Оба ће се предлога штампати и ставити се на дневни ред.

— „Вандерер“ говори, да е могуће, да ће угарски канцелар одступити, ако и друга адреса остане при томе, да се особито угарско министарство постави. Још пре годину дана договарали су се чланови данашњих владе са либералима о томе, како да се ноју у околностима које су данас наступиле. Либералци обећаше, да ће све докде владу подпомагати, док народу прилика недође, да се још едарад изрекне о законима од 1848. Али ако би се већина за безусловно усвојеноствљен тих закона изрекла, особито ако би при томе остала да се угарско министарство постави, онда да конзервативни државници одступе. Како данас ствари стоје, суди „Ванд.“, може се лако овај случај за неколико недеља догодити.

Аустрија.

Беч 4. марта. Велики кнез руски Николај Николаевич приспео е јуче око 10 сати са влаком јужне жељезнице у Беч. На станици беше му у почет постављена една компанија холстинске инфантерије са региментском бандом, а при излазку дочекаше га и поздравиле надвојводе Албрехт, Вилхелм и Леополд, сви у униформи оних руских регимента, које њихово име носе, више аустријских генерала, пруски посланик бар. Вертер и руски посланик гроф Стаке-берг. Кад се влак заустави на станици поче банда ру-

ску химну свирати, а војници презентоваше пушке. У том тренутку изиђе велики кнез из вагона, поздравиле се и загрли са надвојводама и рукова се са грофом Стакебергом. Изађаше на себи униформу аустријске хусарске регименте, која његово име носи. Затим одоше висока лица у царски двор, где е за дочек великог кнеза већ све спремно било. Нјг. Вел., у униформи руског обрштара од гарде, примило е вис. госта најсердачније.

НАЈНОВИЕ

Беч 5. марта. „Ген. Кор.“ јавља, да е државно министарство у споразумљив са правосудним преки суд увело у оних срезовима Чешке, у којима се известни пређашњи догодили, или у којима би се још појавили.

Загреб 5. марта. Сабор е изабрао одбор од 7 чланова, кои ће србска дела имати претрести.

Пешта 5. марта. Данас е у дојној кући сабора прочитана представка *сремске жуаније* у којој се моли сабор, да се *закључена* нашег *благочештеног сабора* као краљевни предлози обоима саборима поднесу, и да се србски конгрес сазове. (Чуемо, да ће Нјг. Светост, патријарх, у смислу закључена нашег сабора у препису доставити споменути конгресуални акта како угарском тако и хрв. сл. даљ. сабору. У.)

Петроград 4 марта. Званичне „Московске новине“ кажу: „Ако Русија особиту сплеткашку игру у подунавским кнежевинама не може трпети, то још мањ може допустити, да се Аустрија увелича спавити земља, које Турској припадају, Русија би могла Аустрији своју енергичну помоћ на то пружити, да се она на *вагаду* разширив; али *сваком разширивању Аустрије на истоку Русија е дужна на пуш сташи, па ма што било оружаној силом.*“

Брзојв уредн. „Србобрана“.

Пешта 7. марта. (3 сата 5 мин. по подн.) Данас е адреса без дебате *единогласно* примљива, пошто е најпре Бартал слабо противу њђ говорио. Значајно е то, кад е лева страна искала, да се поименце гласа, да е Бартал е десном страном за адресу гласовао.

Т Р Г О В И Н А.

БЕЧ, 5. марта. Промет пшенице износио е до 20000 вагона; марошка и банатска пшеница 89 ф. т. у Буру на пшесту коштала е 3 ф. 65 нов. наполице словачка 83 ф. т. у Бечу на месту 2 ф. 75—80 нов; вацка 82—83. т. 2 ф. 60 нов. зоб мађарска у Бечу трансито 45 ф. т. 1 ф. 30 нов. 46 ф. т. 1 ф. 33—36 нов. 47 ф. т. 1 ф. 38 нов. 50 ф. т. 1 ф. 40—44 нов. 52 ф. т. 1 ф. 48 нов. кукуруз у Бечу трансито 2 ф. 35 нов. по вагану.

ПЕНТА 5. марта. Оне исте околности, које су пређашњи недељ за трговину с раном пагубне биле, и ове се недељ поправиле нису. Известия са старних пилица непрестано у трговини с раном велики притисак произрукују. Добри гласови о стању усева, и мали пролазак брашна учинише, те цена ране са 10 нов. спаде. — Цео промет пшенице могао е до 25—30000 вагона износити, и то по цени прошле недељ. — Наполице е врло мало продало, а ечам за свињ пролазио е по 1 ф. 58 н. на почет за три месеца. — Са зобљу врло е хрђава трговина била, а кукуруза нешто е по 1 ф. 69 нов. на почет за три месеца продато. Овај производ врло јко у цени пада.

АБАД 4. Марта Трговина рукотворних производа почета е у велико, но никак негодговара нити у погледу промета, нити у погледу инкасирања, чему е највише узрок слаба радња с раном. — Прошла недеља била е кишовита а данас добисно е мрза. Слаб промет и мала цена страних пилица дјелствую хрђиво и на нашу радњу. Пшенице врло е мало продато, а наполице пшеница е 1 ф. 70—85 нов. кукуруз пролазио е по 1 ф. 50—55 нов.

Бечка берза од 7. марта.

Сребро	— — — — —	101 75
Дукати	— — — — —	4 88

ЛУТРИЈА.

Тенишварска од 28. марта рим. 51. 25. 16. 47. 54
Будимска од 7. марта римског. 51. 28. 44. 41. 45.